

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دفتر دوم

استان شیراز

بکوش
سروس رو

۱۳۹۶

سرشناسه	: رومی، سیروس، ۱۳۲۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتاب سحر: داستان شیراز / به کوشش سیروس رومی
مشخصات نشر	: شیراز: قلمکده، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص.، ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
فروست	: کتاب سحر: دفتر دوم.
شابک	: ۲۰۰۰۰ ریال: ۸-۲۰-۶۲۳۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	: فیبا
عنوان دیگر	: داستان شیراز.
موضوع	: داستان‌های کوتاه فارسی - قرن ۱۴ - مجموعه‌ها
موضوع	: Short stories, Persian - 20th century - Collections
موضوع	: داستان‌های کوتاه فارسی - ایران - فارس
موضوع	: Short stories, Persian - Iran - Fars
رده بندی کتکده	: ۱۳۹۶ س.۴/۹، PIR۲۳۳۹
رده بندی دیویی	: ۸۵۳/۶۲۰۸
آر.ه کتابشناسی ملی	: ۲۷۹۰۳۵۵

ناشر: قلمکده
 طرح جلد و لوگو: شجاع رضا انوری
 صفحه آرا: فاطمه مهاجر
 چاپ نخست: ۱۳۹۶
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 لیتوگرافی و چاپ: طیف نگار
 قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
 شیراز، صندوق پستی: ۷۱۹۵۵-۸۳۱

فهرست مطالب

مقدمه	۵
آنای صبری: امین فقیری	۱۳
دانشان ویران: ابوتراب خسروی	۳۵
یاقوت مقارن: بهلا روین روح	۵۱
یک نفر: ماهیچه است: احمد آرام	۷۰
دوشنبه‌ها: مهناز خرمی	۸۱
هیچ‌کس: مصطفی حمید	۸۶
خروس: محمد کشاورز	۹۲
زخم شیر: صمد طاهری	۱۰۰
کاش صبح می‌شد: احمد اکبرپور	۱۲۱
پشت بام‌ها و صحرا: فرشته توانگر	۱۳۷
تا وقتش برسد: طیبه گوهری	۱۴۲
کلاغ‌ها در مه: غلامحسین دمقان	۱۴۷
یک ملاقات ساده: لیلا برزگر	۱۶۱
فراموشی: مهدی جعفری	۱۶۸
نامت را به من بده: ندا کاووسی‌فر	۱۷۴
پستچی: قاسم شکری	۱۹۱
شعب شعیب: مجتبی فیلی	۲۱۱
چهار یا پنج روایت خطی از یک شکست: مجید خادم	۲۳۵
دستی روی دهانم: مجید خادم	۲۳۵

مقدمه

روایت یکدست و یکنواختی است که با انسان زاده می‌شود و همراه و همسو با دگرگونی‌های رشد اجتماعی و تکامل اندام در مسیر تکامل اندیشه‌ها و پندارها بازنگری شده شکل‌های حیات اجتماعی را تغییر داده در یک چرخه مستمر و اصلاح‌گرایانه باعث پیشرفت و توسعه می‌ماند و می‌شود. آغاز روایت را نمی‌دانیم، چون شش سال زندگی انسان‌های نخستین را کمتر می‌شناسیم تنها نقطه اتکا، ما در بررسی آغاز تمدن به غارنشینی انسان برمی‌گردد.

می‌دانیم یکجانشینی در سکونت گاه مسقف - باران - باعث دگرگونی‌های ژرف و گسترده‌ای شد که آغازی بود بر تمدن و فرهنگ اهیلو. انسان غارنشین هر چند دارای تخیل بود اما خیال‌ورری او محدود بود به عوامل فراواقع در فضایی بسته و تنگ. او ابتدا برای ارتباط به صورت اشاره تکیه داشت و سپس اصوات را رمزگزاری کرد تا کلمه را به وجود آورد. کلمه‌هایی اندک در برطرف کردن نیازهای روزمره و دنیای ساده خودش.

کشف آتش، زندگی انسان غارنشین را شکلی جدید بخشید و امنیت او را به خصوص در شب تأمین کرد. انسان‌ها توانستند ابزارهای بهتری بسازند و از همه مهم‌تر زمان‌های بیشتری در روشنای آتش کنار و با هم باشند. هر پدیده

تا به ارتقا کلامی بیشتر و درست شدن مفاهیمی نتوانجامید و روز به روز مفاهیم بهتر و برادتر در چرخه ارتباط حضور یافتند.

رد و گم‌های که از سان در غار از خود به جا گذاشته می‌تواند انگاره‌هایی برای ما به وجود آورد و بر اساس این انگاره‌ها آغاز روایت را گمانه‌زنی کنیم.

در غار تمام عواما، ایراد و خلق داستان به صورت طبیعی آماده بود. شب، نیاز به استراحت، سیر به بیگانگی، تجمع دور آتش و پرهیز از سکوت.

پس روایت به شیوه داسس و مبتنی بر واقعیت‌ها و شواهد ابتدایی و خام شکل گرفت و چرا نه که مردی یا زنی حدیث رویدادهای روز را در درازنای شب بازگو نکرده باشد و کسان دیگری این فن را ترسیده نداده باشند.

ادبیات شفاهی ما در گستردگی روابط کلامی و روایت‌های گونه‌گون شکل گرفت. موضوعی واحد در تعدد شیوه‌های روایت و جای خالی، تنوع زیادی به خود گرفت. تخیل به بال‌های قوی‌تری دست یافت و تمهید تازه خلق شدند. جهان روایت و قصه، دنیای ما را رنگارنگ، زیبا و خواستنی کرد.

تعدد روایت‌ها به دلایل، تخیل، تقاضا و مخاطب نامحدود، روز به روز گسترش اعجاب‌انگیزی داشت تا آنجا که پادشاهان هزار و یک شب به روایت‌های شهرزاد گوش می‌سپردند. قصه امیرارسلان نامدار و فرخ‌لقا از پشت در خوابگاه ناصرالدین‌شاه توسط دخترش به بیرون از خلوت پادشاه نفوذ کرد. شنگل و منگل مثل باد به هر طرف وزید و در هر جا روایتی خاص به وجود آورد.

شاعران حماسه پریدند در شهنامه‌ها و عشق را نوشتند بر سطر سطر زندگی که هم خود و هم قصه‌مانند کار تاریخ شدند.

می‌دانیم که قصه‌ها حکایات و افسانه‌ها، بازتاب رویدادها و واقعه‌ها هستند، پس بازتاب زندگی هم هستند و بازتاب تاریخ نیز، هر چند در لایه‌های استعاره، نماد و سمبل پنهان شده باشند در لامانع چون سمک عیار. چنین است که ادبیات شفاهی و مکتوب ما بآلب است از واگویی‌های شیرین، جذاب و آموزنده، تأثیر گرفته از گذشته و تأثیرگذار بر آینده.

و اما

قرار نیست زندگی بر یک مدار بچرخد و ایستاده باشد، مگر برار است بچرخد و این چرخش به اندیشه انسان‌ها وابسته باشد نیاز به تحولات سال‌های زیادی که قرن‌ها شد در چند شکل روایت ماندیم تا خیزش مردم و اندیشه و طیت که شیراز سنت و چارچوبه‌های حقیر درون‌گرای اجتماعی را از هم پاره کرد و خیلی زود به دست آورده‌ای رسیدیم و در روایت نیز زبانمان ساده شد و داستان را شناختیم. هر چند باورمندم که ابتدا داستان داشتیم در روایت‌های واقع‌گرایانه بعد به قصه رسیدیم و پس از آن امروز باز به داستان رجعت کردیم.

حکمرانان را به اوج انصاری لاری می‌نویسد:

از پیشانی به امر ترجمهٔ رمان‌های اروپایی به زبان فارسی، نویسندگان ایرانی که خود اندکی کمال با فنون نگارش نداشتند بر اساس نظیره‌سازی به نگارش رمان‌های گوناگون در قالب رمان‌های آموزشی، تاریخی و اجتماعی پرداختند. شمس و طغیانی از محمّد باقر میرزا خسروی، عشق و سلطنت یا فتوحات کوروش کبیر از شیخ موسی خیابوری، دستان باستان یا سرگذشت کوروش از میرزا حسن خان بدیع، دامن‌دستی یا انتقام‌خواهان مزدک اثر صنعتی‌زاده کرمانی، داستان مانی نقاش و مجسمه‌سازان از صنعتی‌زاده کرمانی، تهران مخوف از مشفق، روزگار سیاه، انتقام، سیرار شب از عباس خلیلی و شهرناز از حاجی میرزا یحیی دولت‌آبادی از آثار نوشته شده در این دوران است.»

اما، محمدعلی جمال‌زاده، آغازگر راهی راستین در داستان‌نویسی شد. هر چند او تحت تأثیر نویسندگان قبل از خود بود فضایی جدید به وجود آورد تا تنفس‌گاه تازه‌نفسان حوزهٔ روایت باشد. صادق هدایت با آشنایی و مطالعات فراوان در غرب داستان‌هایی با موضوع‌های نو را ارائه داد که از تکنیک بهتری برخوردار بود. بزرگ علوی با ورود به حوزهٔ اجتماعی نگاهی کاوشگرانه هم از نظر فنون داستان‌نویسی و هم دیدگاهی نقادانه چهره‌ای موفق از خود ارائه داد.

هر چه پیش می‌رویم کسانی که به گستره داستان ورود پیدا می‌کنند مسیر را با اثر خود موازنه کرده، شاخص‌ها و ارزش‌های نوینی را به داستان بخشیده و بالندگی آن را نزدیک دارند.

جمال زاده، صادق، یک، آل احمد، ابراهیم گلستان، سیمین دانشور از بزرگان نسل اول داستان‌نویسی ایران هستند. آنها هر کدام جنبه‌ها و تکنیک‌های خاص خود از جمله توجه به رجن، موه‌نوع، شخصیت و سبک‌های جدید غرب محدوده روایت را گسترش دادند و یارهای گرانمایی را برای نسل بعد از خود به جا گذاشتند. جمال میرصادقی، بهرام صادقی، احمد محمود، غلامحسین ساعدی نیز به نسل اول تعلق دارند.

و چون هدف ما پرداختن به سرگذشت کوتاه و مختصر داستان‌نویس و به ویژه شیراز است ناچار با احترام به تمام نویسندگان این نسل، نسل‌ها به جغرافیای فارس بسنده می‌کنیم و هر چند ناچاریم تأثیرگذاران نسل‌های بعدی را نادیده نگیریم و این را بگوییم که مرزبندی نسل‌ها، کمرنگ و شکننده است. در نسل اول، ابراهیم گلستان، سیمین دانشور و صادق چوبک از فارس هستند سه نفری که بدون تردید توسعه داستان‌نویسی ایران به آنها مدیون است.

از سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۵ گروهی از نویسندگان داستانی در تمامی کشور به این حوزه ادبی روی آوردند و به دلیل وجود نشریات و فصلنامه‌های ادبی ارتباط‌های گسترده‌ای بین خود و مخاطب ساماندهی کردند. ناصر ابراهیمی، محمود دولت

آبایی، هو، گلشیری، امین فقیری و رسول پرویزی از برجسته‌ترین داستان‌نویسان و نویسندگان ایران هستند و تأثیر هر کدام از این نویسندگان بر داستان‌نویسان بعد از خود بسیار بوده است. در نگاه‌های متفاوت، زبان، نثر، موضوع و جهان‌بینی خاص خود مشاهده می‌شود.

در این دوره غیر از امین فقیری و رسول پرویزی، صادق همایونی، ابوالقاسم فقیری، پیمان جهان‌بین، حسن گلشن‌کار، محمد بهمن بیگی، علی‌اصغر شیرزادی، جلال چوبینه، از فارسیانی هستند که روایت در فارس را گسترش دادند.

روابط ادبی و فرهنگی، افزایش سواد عمومی همراه با تأثیر نشریات ادبی و ترجمه داستان‌های خارجی در دهه‌های چهارم و پنجم خورشیدی زمینه‌ای مناسب برای تکامل داستان ایرانی به وجود می‌آورد. هر چند انقلاب و جنگ ۸ ساله حرکت روایت را کند کرد اما تجربه‌ها و نگاهی دیگر، نویسندگان جامعه باعث شکلی جدید در فرم، نثر و دیدگاه داستان‌نویسان شد. کلاس‌های آرنجی و کارگاه‌های داستان‌نویسی که توسط بزرگانی مانند هوشنگ گلشیری و بهمن گزارد شدند تأثیر بسیار بر ساخت ذهنی و پهنه دانشی داستان‌نویسی ما داشت و دانش‌آموزان این کارگاه‌ها در محل اقامت خود این‌گونه کارگاه‌ها را توسعه دادند. در شیراز، هر چند کلاس‌های داستان‌نویسی به صورت پراکنده برگزار می‌شد اما کارگاهی که شهریار مندنی‌پور در خانه مطبوعات شیراز برگزار کرد جدی‌ترین و کامل‌ترین کارگاه‌های داستان‌نویسی تا سال ۱۳۸۳ بود. در همین

سال‌ها کمی، رتبه انجمن داستان‌نویسی شیراز با حضور عبدالعلی دستغیب، شهریار مندی‌پور، ابوتراب خسروی، امین فقیری، مسعود طوفان، سیروس رومی نیز برگزار می‌شد. آمدن فقیر و ابوالقاسم فقیری نیز کلاس‌هایی در این زمینه داشتند. همین چند حرکت انگیز برای جذب استعداد های بالقوه به سوی داستان به وجود آوردند و چیزی نگذشت که شیراز یکی از قطب‌های تأثیرگذار داستان‌نویسی کشور شد. تا امروز جوانانی که به داستان‌نویسان این شهر و استان اهدا شده شاید بیشتر از ۲۰ مورد باشد.

نسل سوم داستان‌نویسی شیراز به تشریح برسد:

شهریار مندی‌پور، ابوتراب خسروی، محمد شادرو، شهلا پروین روح، شاهرخ تندرو صالح، احمد اکبرپور، احمد آرام، مصطفی جلیلی، علی اصغر شیرزادی، قاسم شکری، طیبه گوهری، سعید مهمنی، حسن بی‌عامری، غلامحسین دهقان، طاهر ریاستی.

امروز نسل چهارمی‌ها حجم عظیمی از فعالیت‌های داستان‌نویسی را به خود اختصاص داده‌اند و آثار آنها حرکت خلاقانه روایت شیراز را استمرار می‌بخشد. مجید خادم، لیلا برزگر، شهربانو بهجت، ندا کاووسی‌فر، نسرین پورجوادی، مرضیه جوکار، آرام روانشاد، بابک طیبی، اکبر صحرایی، بیژن کیا و... از این جمله‌اند.

چندین نفر از داستان‌نویسان و انجمن حیرت که دارای حضور در استان و نشریه‌ای نیز است از مهم‌ترین جلسات داستان‌نویسی شیراز هستند. جشنواره داستان نارنج در چهارم برگزار می‌شود و جشنواره داستان شیراز نیز به تازگی اعلام موجودیت خواهد کرد.

هم اکنون کلاس‌های داستان‌نویسی ابوتراب خسروی از اقبال بسیار خوبی از طرف علاقه‌مندان روبه‌رشد است.

در پایان کتاب تا آنجایی که امکان و آگاهی داشتم اسامی داستان‌نویسان فارس و یا مقیم این استان را ذکر کرده‌ام برای ماندگاری در تاریخ، کم و بیش و نواقص را می‌پذیرم و پیشاپیش پوزش می‌خواهم. باید گفته شود که این کتاب مدیون خادم داستان‌نویس است و سپاس‌هایم برای او حدی نیست.

میرویس رومی